Samling af Afgørelser

FORSLAG TIL AFGØRELSE FRA GENERALADVOKAT
E. SHARPSTON
fremsat den 28. maj 2020 [1] [i]

Sag C-238/19

EZ
mod
Forbundsrepublikken Tyskland ved Bundesamt für Migration und Flüchtlinge

(anmodning om præjudiciel afgørelse indgivet af Verwaltungsgericht Hannover (forvaltningsdomstolen i Hannover, Tyskland))

»Præjudiciel forelæggelse – område med frihed, sikkerhed og retfærdighed – asylpolitik – betingelser for anerkendelse af flygtningestatus – direktiv 2011/95/EU – fortolkning af artikel 9, stk. 3 – grunde til forfølgelse – artikel 10, stk. 1, litra e) – begrebet politisk anskuelse – nægtelse af at gøre militærtjeneste – militærnægtelse af samvittighedsgrunde«

1. I Shepherd-dommen [2] undersøgte Domstolen om en indkaldt soldat, som deserterede, fordi han nægtede at udføre yderligere militærtjeneste ved de amerikanske styrker i Irak-krigen, skulle gives asyl [3]. Verwaltungsgericht Hannover (forvaltningsdomstolen i Hannover, Tyskland) har nu anmodet Domstolen om at præcisere denne dom yderligere. Til forskel fra Andre Lawrence Shepherd flygtede sagsøgeren i hovedsagen fra sit land for at undgå at blive indkaldt til at gøre militærtjeneste, og der er her tale om militærtjeneste i den syriske hær i den syriske borgerkrig. Nogle af de spørgsmål, som den forelæggende ret har rejst, adskiller sig således fra de spørgsmål, der blev behandlet i Shepherd-sagen. Domstolen har anmodet mig om at fokusere på fortolkningen af den retsakt, der finder anvendelse, nærmere bestemt artikel 9, stk. 3, i direktiv [2011/95] (herefter »kvalifikationsdirektivet«). Jeg vil nærmere bestemt undersøge spørgsmålet om, hvorvidt der skal være årsagsforbindelse mellem »grundene til forfølgelse« og »forfølgelse« (eller manglende beskyttelse mod forfølgelse) i dette direktivs forstand.

1 – Originalsprog: engelsk.

2 – Jf. dom af 26.2.2015 (C-472/13, EU:C:2015:117).

3 – Andrew Lawrence Shepards sag vedrørte Rådets direktiv 2004/83/EF af 29.4.2004 om fastsættelse af minimumsstandarder for anerkendelse af tredjelandsstatsborgere eller statsløse som flygtninge eller som personer, der af anden grund behøver international beskyttelse, og indholdet af en sådan beskyttelse (EUT 2004, L 304, s. 12). Den foreliggende sag vedrører Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2011/95/EU af 13.12.2011 om fastsættelse af standarder for anerkendelse af tredjelandsstatsborgere eller statsløse som personer med international beskyttelse, for en ensartet status for flygtninge eller for personer, der er berettiget til subsidiær beskyttelse, og for indholdet af en sådan beskyttelse (EUT 2011, L 337, s. 9), der ophævede og erstattede direktiv 2004/83.

Folkeretten

Konventionen om flygtninges retsstilling

2. Ifølge artikel 1, afsnit A, stk. 2, i Genèvekonventionen [4] finder udtrykket »flygtning« anvendelse på enhver person, der »som følge af velbegrundet frygt for forfølgelse på grund af sin race, religion, nationalitet, sit tilhørsforhold til en særlig social gruppe eller politiske anskuelser befinder sig uden for det land, i hvilket han har statsborgerret, og som ikke er i stand til – eller på grund af en sådan frygt ikke ønsker – at søge dette lands beskyttelse«.

3. I henhold til artikel 1, afsnit F, litra a), finder Genèvekonventionen ikke anvendelse på den, om hvem der er alvorlig grund til at antage, at den pågældende »har begået en forbrydelse mod freden, en krigsforbrydelse eller en forbrydelse mod menneskeheden, således som disse forbrydelser er defineret i de mellemfolkelige aftaler, som er indgået for at træffe forholdsregler herimod« [5].

Den europæiske konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder

4. Artikel 9, stk. 1, i den europæiske konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder [6] garanterer retten til tanke-, tros- og religionsfrihed, som omfatter frihed til at skifte religion eller overbevisning.

EU-retten

Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder

5. Artikel 10, stk. 1, i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder (herefter »chartret«) svarer til EMRK's artikel 9, stk. 1. I henhold til chartrets artikel 10, stk. 2, anerkendes retten til militærnægtelse af samvittighedsgrunde i overensstemmelse med de nationale love om udøvelsen af denne ret. Chartrets artikel 52, stk. 3, bestemmer, at de i chartret fastsatte rettigheder skal fortolkes i overensstemmelse med tilsvarende rettigheder, som er sikret ved EMRK.

Kvalifikationsdirektivet

6. Følgende fremgår af betragtningerne til kvalifikationsdirektivet. Kvalifikationsdirektivet er en del af de foranstaltninger, der omfatter det fælles europæiske asylsystem, som bygger på en fuldstændig og inklusiv anvendelse af Genèvekonventionen og protokollen, som tilsammen udgør hovedhjørnestenen i det internationale retssystem til beskyttelse af flygtninge [7]. Hovedformålet med dette direktiv er dels at sikre, at medlemsstaterne anvender fælles kriterier til identifikation af personer, som reelt har behov for international beskyttelse, dels at sikre, at der findes et minimum af ydelser til fordel for disse personer i alle medlemsstater [8]. Dette direktiv respekterer de grundlæggende rettigheder og overholder

4 – Konventionen om flygtninges retsstilling, der blev undertegnet i Genève den 28.7.1951 og trådte i kraft den 22.4.1954 (herefter »Genèvekonventionen«), som suppleret af protokollen om flygtninges retsstilling, indgået i New York den 31.1.1967, som trådte i kraft den 4.10.1967 (herefter »protokollen«). Genèvekonventionen var oprindeligt begrænset til personer, der flygtede fra begivenheder, som fandt sted før den 1.1.1951, i Europa. Protokollen ophævede disse begrænsninger og gav Genèvekonventionen en universel dækning.

5 – Genèvekonventionens artikel 1, afsnit F, litra b) og c), bestemmer, at konventionen ligeledes ikke finder anvendelse på en person, som har gjort sig skyldig i grove ikke-politiske forbrydelser uden for asyllandet, henholdsvis har gjort sig skyldig i handlinger, der er i strid med De Forenede Nationers mål og grundsætninger.

6 – Undertegnet i Rom den 4.11.1950 (herefter »EMRK«).

7 – Tredje og fjerde betragtning.

8 – 12. betragtning.

de principper, som anerkendes i chartret [9]. Med hensyn til behandlingen af de personer, der er omfattet af kvalifikationsdirektivets anvendelsesområde, er medlemsstaterne bundet af forpligtelser i henhold til folkeretlige instrumenter, som de er part i [10]. »De Forenede Nationers Højkommissariat for Flygtninge kan give medlemsstaterne en værdifuld vejledning i forbindelse med anerkendelse af flygtningestatus i henhold til Genèvekonventionens artikel 1 [11]. Der bør fastsættes standarder for definitionen og indholdet af flygtningestatus som en vejledning til medlemsstaternes kompetente nationale myndigheder i forbindelse med anvendelse af Genèvekonventionen [12]. Det er nødvendigt at indføre fælles kriterier for anerkendelse af asylansøgere som flygtninge i overensstemmelse med Genèvekonventionens artikel 1 [13]«. Endelig er »[e]n af betingelserne for at kunne opnå flygtningestatus, jf. artikel 1, afsnit A, i Genèvekonventionen, […] at der er en årsagsforbindelse mellem grundene til forfølgelsen, dvs. race, religion, nationalitet, politisk anskuelse eller tilhørsforhold til en bestemt social gruppe, og forfølgelsen eller det forhold, at der ikke ydes beskyttelse mod sådan forfølgelse« [14].

7. I henhold til kvalifikationsdirektivets artikel 1 har dette direktiv bl.a. til formål at fastsætte standarder for anerkendelse af tredjelandsstatsborgere eller statsløse som personer med international beskyttelse.

8. Artikel 2, litra d), bestemmer, at ved »flygtning« forstås »en tredjelandsstatsborger, som i kraft af en velbegrundet frygt for forfølgelse på grund af race, religion, nationalitet, politisk anskuelse eller tilhørsforhold til en bestemt social gruppe opholder sig uden for det land, hvor den pågældende er statsborger, og som ikke kan eller, på grund af en sådan frygt, ikke vil påberåbe sig dette lands beskyttelse, eller en statsløs person, som opholder sig uden for det land, hvor han tidligere havde sit sædvanlige opholdssted, af samme grunde som anført ovenfor, og som ikke kan eller, på grund af en sådan frygt, ikke vil vende tilbage til dette land, og som ikke er omfattet af artikel 12« [15]. I artikel 2, litra g), defineres »subsidiær beskyttelsesstatus« som »en medlemsstats anerkendelse af en tredjelandsstatsborger eller statsløs som værende en person, der er berettiget til subsidiær beskyttelse«.

9. Kapitel II har overskriften »Vurdering af ansøgninger om international beskyttelse«. I dette kapitel præciseres det i artikel 4, stk. 1, at medlemsstaterne har pligt til i samarbejde med ansøgeren at vurdere de relevante elementer i ansøgningen om international beskyttelse. I overensstemmelse med artikel 4, stk. 3, skal denne vurdering foretages ud fra det specifikke sagsforhold og tage hensyn til de faktorer, der er nævnt i artikel 4, stk. 3, litra a)-e). Blandt disse faktorer kan følgende nævnes:

»a) alle relevante kendsgerninger vedrørende hjemlandet på det tidspunkt, hvor der træffes afgørelse om ansøgningen, herunder hjemlandets love og andre bestemmelser og den måde, hvorpå de anvendes

[…]

c) ansøgerens personlige stilling og forhold, herunder faktorer som baggrund, køn og alder, for på grundlag af ansøgerens personlige forhold at vurdere, om de handlinger, som vedkommende har været eller kan blive udsat for, kan udgøre forfølgelse eller alvorlig overlast

[…]«

9 – 16. betragtning.
10 – 17. betragtning.
11 – 22. betragtning.
12 – 23. betragtning.
13 – 24. betragtning.
14 – 29. betragtning.
15 – Jf. punkt 13 i nærværende forslag til afgørelse.

Artikel 4, stk. 5, foreskriver, at »hvis medlemsstaterne anvender princippet om, at ansøgeren har pligt til at underbygge sin ansøgning om international beskyttelse, og hvis der er aspekter af ansøgerens forklaringer, der ikke er underbygget af dokumentation eller andre beviser, skal disse aspekter ikke bekræftes, hvis følgende betingelser er opfyldt:

a) ansøgeren har oprigtigt bestræbt sig på at underbygge sin ansøgning

b) alle de relevante elementer, som ansøgeren råder over, er blevet forelagt, og der er givet en tilfredsstillende forklaring på eventuelle manglende relevante elementer

c) ansøgerens forklaringer anses for sammenhængende og troværdige og strider ikke imod tilgængelige specifikke og generelle oplysninger, der er relevante for ansøgerens sag

d) ansøgeren har indgivet sin ansøgning om international beskyttelse så tidligt som muligt, medmindre vedkommende kan godtgøre at have haft god grund til ikke at gøre dette, og

e) ansøgerens almindelige troværdighed er slået fast«.

10. I overensstemmelse med artikel 6, litra a), omfatter aktører, der kan stå bag forfølgelse eller alvorlig overlast, staten.

11. Artikel 9-12 omfatter Kapitel III med overskriften »Anerkendelse som flygtning«. Artikel 9 (»Forfølgelse«) bestemmer:

»1. For at anses for forfølgelse som omhandlet i artikel 1, afsnit A, i Genèvekonventionen skal adfærd:

a) være tilstrækkelig alvorlig på grund af sin karakter eller gentagne forekomst til at udgøre en alvorlig krænkelse af de grundlæggende menneskerettigheder, navnlig de rettigheder, der ikke kan fraviges i henhold til [EMRK's] artikel 15, stk. 2 [16], […] eller

b) bestå i anvendelse af flere foranstaltninger, herunder krænkelse af menneskerettighederne, der er tilstrækkelig alvorlige til at berøre et menneske på en tilsvarende måde som omhandlet i litra a).

2. Forfølgelse i henhold til stk. 1 kan f.eks. tage form af:

a) fysisk eller psykisk vold, herunder seksuelle overgreb

b) juridiske, administrative, politimæssige og/eller retlige foranstaltninger, der i sig selv er diskriminerende eller gennemføres på en diskriminerende måde

c) uforholdsmæssig eller diskriminerende retsforfølgning eller straf

d) nægtelse af adgang til retsmidler, som resulterer i en uforholdsmæssig eller diskriminerende straf

e) retsforfølgning eller straf for at nægte at gøre militærtjeneste i en konflikt, hvis militærtjeneste ville omfatte forbrydelser eller handlinger, der falder inden for anvendelsesområdet af udelukkelsesgrundene i artikel 12, stk. 2 [17]

f) kønsbestemte handlinger eller handlinger rettet mod børn.

16 – EMRK's artikel 15, stk. 2, opregner de rettigheder, hvortil der ikke kan gøres afvigelse, såsom retten til liv.

17 – Jf. punkt 13 i nærværende forslag til afgørelse.

3. I overensstemmelse med artikel 2, litra d), skal der være en sammenhæng mellem de i artikel 10 nævnte grunde og forfølgelse i henhold til nærværende artikels stk. 1 eller den manglende beskyttelse mod en sådan forfølgelse.«

12. Artikel 10, stk. 1, opregner fem »elementer«, som medlemsstaterne skal tage hensyn til ved vurderingen af »grundene til forfølgelse«, nemlig race, religion, nationalitet, tilhørsforhold til en bestemt social gruppe og politisk anskuelse [artikel 10, stk. 1, litra a)-e)]. Med hensyn til sidstnævnte hedder det i artikel 10, stk. 1, litra e):

»Begrebet politisk anskuelse omfatter navnlig det forhold, at en person har en bestemt mening, overbevisning eller tro med hensyn til anliggender, der vedrører de i artikel 6 definerede aktører, der kan stå bag forfølgelse, og deres politik eller metoder, uanset om ansøgeren har handlet i overensstemmelse med denne mening, overbevisning eller tro.«

Artikel 10, stk. 2, bestemmer, at »[v]ed vurdering af, om en ansøger har en velbegrundet frygt for forfølgelse, er det irrelevant, om ansøgeren faktisk har de racemæssige, religiøse, nationale, sociale eller politiske karakteristiske træk, der fører til forfølgelse, hvis et sådant karakteristisk træk tillægges den pågældende af den aktør, der står bag forfølgelsen«.

13. Artikel 12 opregner de omstændigheder, hvor en tredjelandsstatsborger eller statsløs er udelukket fra at blive anerkendt som flygtning i henhold til kvalifikationsdirektivet. Blandt disse omstændigheder er det tilfælde, hvor der er tungtvejende grunde til at antage, at »den pågældende har begået en forbrydelse mod freden, en krigsforbrydelse eller en forbrydelse mod menneskeheden, som defineret i de internationale instrumenter, der er udarbejdet for at træffe forholdsregler mod sådanne forbrydelser« [artikel 12, stk. 2, litra a)] [18].

14. Artikel 13 pålægger medlemsstaterne at tildele tredjelandsstatsborgere og statsløse, der kan anerkendes som flygtninge i medfør af kapitel II og III, flygtningestatus.

Proceduredirektivet

15. Direktiv 2013/32/EU [19] har til formål at fastsætte fælles procedurer for tildeling og fratagelse af international beskyttelse i henhold til kvalifikationsdirektivet. Det finder anvendelse på alle ansøgninger om international beskyttelse, der indgives på Unionens område [20]. Artikel 10 opstiller kravene til behandlingen af ansøgninger. Medlemsstaterne sikrer, at den besluttende myndigheds afgørelser om asylansøgninger træffes efter en passende behandling [21].

National ret

16. I § 3, stk. 1, i Asylgesetz (asylloven, herefter »AsylG«) defineres »flygtning« i henhold til definitionen i kvalifikationsdirektivets artikel 2, litra d). I AsylG's § 3a defineres begrebet »forfølgelse« på en måde, der svarer til kvalifikationsdirektivets artikel 9 [§ 3a, stk. 2, nr. 5, som gengiver direktivets artikel 9, stk. 2, litra e), om retsforfølgning eller straf for at nægte at gøre militærtjeneste i en konflikt, hvis militærtjeneste ville omfatte [involvering i krigsforbrydelser]]. I AsylG's § 3b opregnes elementerne

18 – Tilsvarende udelukker en parallel bestemmelse [artikel 17, stk. 1, litra a)], at en sådan person er berettiget til subsidiær beskyttelse. For fuldstændighedens skyld skal det tilføjes, at ordlyden af artikel 12, stk. 2, litra b) og c), og de parallelle undtagelser fra subsidiær beskyttelse i artikel 17, stk. 1, litra b) og c), svarer til ordlyden af Genèvekonventionens artikel 1, afsnit F, litra b) og c); jf. fodnote 5.

19 – Europa-Parlamentets og Rådets direktiv af 26.6.2013 om fælles procedurer for tildeling og fratagelse af international beskyttelse (EUT 2013, L 180, s. 60, herefter »proceduredirektivet«).

20 – Artikel 3, stk. 1.

21 – Artikel 10, stk. 3.

i »forfølgelse« på en måde, der svarer til kvalifikationsdirektivets artikel 10 [§ 3b, stk. 1, nr. 5, der gengiver direktivets artikel 10, stk. 1, litra e), om begrebet »politisk anskuelse«]. Endelig kræver AsylG's § 3a, stk. 3, ligesom kvalifikationsdirektivets artikel 9, stk. 3, at der skal være en sammenhæng [22] mellem forfølgelsen og årsagerne til forfølgelse.

De faktiske omstændigheder, retsforhandlingerne og de præjudicielle spørgsmål

17. Sagsøgeren, EZ, er født den 27. januar 1989. Han er syrisk statsborger. Han forlod sit hjemland ad søvejen, og efter at have rejst over land gennem flere stater ankom han endelig til Forbundsrepublikken Tyskland den 5. september 2015. Den 28. januar 2016 indgav han en formel asylansøgning til Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (forbundskontoret for migration og flygtninge, herefter »Bundesamt«).

18. EZ meddelte Bundesamt, at han, mens han befandt sig i Syrien, havde anmodet om udsættelse af sin militærtjeneste af frygt for at skulle deltage i borgerkrigen. De syriske myndigheder havde givet ham udsættelse indtil februar 2015 for at give ham mulighed for at afslutte sine studier ved universitetet i Aleppo. EZ afsluttede sine studier i april 2014. Han forlod Syrien i november 2014 på grund af den forestående indkaldelse til militærtjeneste i februar 2015.

19. Ved afgørelse af 11. april 2017 tildelte Bundesamt EZ subsidiær beskyttelsesstatus [23], men afslog hans asylansøgning med den begrundelse, at han ikke havde været genstand for forfølgelse i Syrien, som kunne have foranlediget ham til at flygte fra sit hjemland. Bundesamt fandt, at der ikke var nogen årsagsforbindelse mellem forfølgelsen og en grund til forfølgelse i hans tilfælde. Den 1. maj 2017 anlagde EZ sag til prøvelse af denne afgørelse ved den forelæggende ret.

20. Den forelæggende ret har anført følgende i forelæggelsesafgørelsen.

21. I Syrien har der siden 2011 været en intern væbnet konflikt. Alle parter i denne konflikt begår fortsat og gentagne gange alvorlige og systematiske krænkelser af den humanitære folkeret [24].

22. I Syrien gælder en almindelig toårig værnepligt for mandlige syriske statsborgere fra 18 år og opefter. Syrisk ret hjemler ikke ret til at nægte at gøre militærtjeneste af samvittighedsgrunde [25]. Syriens militære forvaltning rekrutterer fortsat intensivt. Det forventes generelt af de værnepligtige, at de på eget initiativ melder sig på rekrutteringskontorerne, når værnepligten indtræder, f.eks. ved udløbet af en udsættelse med henblik på studier. Værnepligtige, der ikke melder sig hos den militære forvaltning, sættes i reglen på en liste over personer, der unddrager sig værnepligten, efter seks måneder. Denne liste stilles til rådighed for checkpoints og andre offentlige myndigheder. Personer, der har unddraget sig militærtjeneste og bliver pågrebet ad denne vej, kan efter syrisk ret straffes med langvarig fængselsstraf i krigstid. Straffenes form er vilkårlig og rækker fra de lovbestemte fængselsstraffe på op til fem år over (faktisk) henrettelse som følge af indsættelse i risikable indsatser ved fronten uden militær uddannelse.

22 – »Zwischen den in § 3 Absatz 1 Nummer 1 in Verbindung mit den in § 3b genannten Verfolgungsgründen und den in Absätzen 1 und 2 als Verfolgung eingestuften Handlungen oder dem Fehlen von Schutz vor solchen Handlungen *muss eine Verknüpfung bestehen*« (Der skal være en forbindelse mellem forfølgelsesgrundene nævnt i § 3, stk. 1, nr. 1, jf. § 3b, og de forfølgelseshandlinger, der er defineret i § 3a, stk. 1 og 2, eller fraværet af beskyttelse mod sådanne handlinger) (min fremhævelse).

23 – Jf. punkt 8 i nærværende forslag til afgørelse.

24 – Den forelæggende ret har i forelæggelsesafgørelsen udførligt redegjort for denne faktiske konstatering.

25 – Den forelæggende ret har i sin forelæggelsesafgørelse henvist til De Forenede Nationers Menneskerettighedsråd, rapport fra den uafhængige internationale kommission om undersøgelse af Den Syriske Arabiske Republik A/HRC/34/64 af 2.2.2017.

23. Den forelæggende ret har vurderet, at EZ ikke ønsker at opfylde kravet om generel værnepligt med militærtjeneste i den syriske hær, som sandsynligvis ville være forbundet med begåelse af krigsforbrydelser [26]. Ved at flygte fra Syrien og ansøge om international beskyttelse i Tyskland risikerer EZ på grund af denne adfærd retsforfølgning eller straf i sit hjemland.

24. På denne baggrund ønsker den forelæggende ret en række spørgsmål besvaret. Den forelæggende ret har navnlig anmodet Domstolen om at undersøge kvalifikationsdirektivets artikel 9, stk. 3, og præcisere, om der skal påvises en årsagsforbindelse mellem de former for »forfølgelse«, der er opregnet i artikel 9, stk. 2, og en af de »grunde til forfølgelse«, der er nævnt i direktivets artikel 10, stk. 1. Såfremt dette spørgsmål besvares bekræftende, ønsker den forelæggende ret oplyst, om der automatisk er skabt en sådan forbindelse i medfør af dette direktiv, når en asylansøgning er baseret på artikel 9, stk. 2, litra e) [27]. Den forelæggende ret har følgelig anmodet om en præjudiciel afgørelse om følgende spørgsmål:

»1) Skal artikel 9, stk. 2, litra e), i [kvalifikationsdirektivet] fortolkes således, at det »at nægte at gøre militærtjeneste i en konflikt« ikke kræver, at den berørte person har nægtet at gøre militærtjeneste i en formaliseret nægtelsesprocedure, når lovgivningen i hjemlandet ikke hjemler en ret til at nægte at gøre militærtjeneste?

2) Såfremt det første spørgsmål besvares bekræftende:

Beskytter artikel 9, stk. 2, litra e), i [kvalifikationsdirektivet] med udtrykket »at nægte at gøre militærtjeneste i en konflikt« også personer, der efter udløbet af en udsættelse af militærtjenesten ikke stiller sig til rådighed for hjemlandets militære forvaltning og unddrager sig en tvangsindkaldelse ved at flygte?

3) Såfremt det andet spørgsmål besvares bekræftende:

Skal artikel 9, stk. 2, litra e), i [kvalifikationsdirektivet] fortolkes således, at militærtjenesten for en værnepligtig, der ikke ved, hvor han fremadrettet vil blive indsat i militærtjeneste, alene af denne grund direkte eller indirekte »ville omfatte forbrydelser eller handlinger, der falder inden for anvendelsesområdet af udelukkelsesgrundene i artikel 12, stk. 2«, eftersom hjemlandets væbnede styrker gentagne gange og systematisk begår sådanne forbrydelser eller handlinger ved brug af værnepligtige?

4) Skal artikel 9, stk. 3, i [kvalifikationsdirektivet] fortolkes således, at der også i tilfælde af en forfølgelse som omhandlet i artikel 9, stk. 2, litra e), i [kvalifikationsdirektivet] i henhold til artikel 2, litra d), i [kvalifikationsdirektivet] skal være en sammenhæng mellem de i artikel 10 i [kvalifikationsdirektivet] nævnte grunde og forfølgelse i henhold til artikel 9, stk. 1 og 2, i [kvalifikationsdirektivet] eller den manglende beskyttelse mod en sådan forfølgelse?

5) Såfremt det fjerde spørgsmål besvares bekræftende: Foreligger der en sammenhæng som omhandlet i artikel 9, stk. 3, sammenholdt med artikel 2, litra d), i [kvalifikationsdirektivet], mellem forfølgelse på grund af retsforfølgning eller straf for at nægte at gøre militærtjeneste og forfølgelsesgrunden alene af den grund, at retsforfølgningen eller straffen er relateret til nægtelsen?«

25. EZ og Europa-Kommissionen har indgivet skriftlige indlæg. Disse to procesdeltagere samt Bundesamt og Tyskland har afgivet mundtlige indlæg i retsmødet den 5. marts 2020.

26 – I forelæggelsesafgørelsen har den forelæggende ret henvist til resolution A/71/L.48 fra De Forenede Nationers Generalforsamling af 19.12.2016 med overskriften »International, impartial and independent mechanism to assist in the investigation and prosecution of those responsible for the most serious crimes under international law committed in the Syrian Arab Republic since March 2011«.

27 – Den forelæggende ret har i forelæggelsesafgørelsen anført, at de nationale domstole er uenige om, hvorvidt der skal være en årsagsforbindelse i de tilfælde, hvor asylansøgerne har påberåbt sig kvalifikationsdirektivets artikel 9, stk. 2, litra e).

Bedømmelse

Generelle bemærkninger

26. I kvalifikationsdirektivets præambel fastlægges de rammer, inden for hvilke direktivets bestemmelser skal fortolkes. Genèvekonventionen og protokollen danner således grundlaget for anvendelsen af dette direktiv, som ligeledes fuldt ud tager hensyn til de principper, der er fastsat i chartret, og de forpligtelser, der påhviler medlemsstaterne i henhold til folkeretten [28].

27. Fortolkningen af bestemmelserne i kvalifikationsdirektivet skal derfor ske i lyset af dets generelle opbygning og formål samt under iagttagelse af Genèvekonventionen og andre relevante aftaler som omhandlet i artikel 78, stk. 1, TEUF, og de rettigheder, som anerkendes ved chartret [29]. Erklæringer fra FN's Højkommissariat for Flygtninge kan give værdifuld vejledning til fortolkning af kvalifikationsdirektivet [30].

28. Kvalifikationsdirektivet har følgende opbygning. Ved »flygtning« forstås en »tredjelandsstatsborger, som i kraft af en velbegrundet frygt for forfølgelse på grund af race, religion, nationalitet, politisk anskuelse eller tilhørsforhold til en bestemt social gruppe opholder sig uden for det land, hvor den pågældende er statsborger, og som ikke kan eller, på grund af en sådan frygt, ikke vil påberåbe sig dette lands beskyttelse«. Den pågældende skal således på grund af omstændigheder i sit hjemland have en velbegrundet frygt for personlig forfølgelse af mindst én af de fem grunde, der er opregnet i dette direktivs artikel 2, litra d), og artikel 10, stk. 1, og i Genèvekonventionens artikel 1, afsnit A, stk. 2.

29. I medfør af artikel 4, stk. 3, litra a), b) og c), i kvalifikationsdirektivet skal der i forbindelse med vurderingen af en ansøgning om international beskyttelse, som foretages ud fra det specifikke sagsforhold, tages hensyn til: i) alle relevante kendsgerninger vedrørende hjemlandet på det tidspunkt, hvor der træffes afgørelse om ansøgningen, herunder hjemlandets love og andre bestemmelser og den måde, hvorpå de anvendes, ii) relevante forklaringer og dokumentation forelagt af ansøgeren samt iii) ansøgers personlige stilling og forhold [31].

30. Den syriske stat og dens militære myndigheder er omfattet af definitionen af »[a]ktører, der kan stå bag forfølgelse eller alvorlig overlast« som omhandlet i kvalifikationsdirektivets artikel 6, litra a).

31. Kvalifikationsdirektivets artikel 12, stk. 2, er afledt af Genèvekonventionens artikel 1, afsnit F. Kun artikel 12, stk. 2, litra a), er relevant under de foreliggende omstændigheder [32]. De handlinger, der er opregnet i denne bestemmelse og i Genèvekonventionens artikel 1, afsnit F, litra a), som fører til udelukkelse af flygtningestatus, er identiske. Det er, når der er »tungtvejende grunde« til at antage, at den pågældende person har begået en forbrydelse mod freden, en krigsforbrydelse eller en forbrydelse mod menneskeheden, som defineret i de internationale instrumenter, der er udarbejdet for at træffe forholdsregler mod sådanne forbrydelser.

28 – 3., 4., 16. og 17. betragtning til kvalifikationsdirektivet.

29 – Dom af 26.2.2015, Shepherd (C-472/13, EU:C:2015:117, præmis 23 og den deri nævnte retspraksis).

30 – Jf. 22. betragtning til kvalifikationsdirektivet. *Håndbog om procedurer og kriterier for fastlæggelse af flygtningestatus i henhold til 1951-konventionen og 1967-protokollen om flygtninges retsstilling*, som blev revideret i februar 2019 (herefter »håndbogen«), og Guidelines on International Protection No. 10 »Ansøgninger om flygtningestatus med relation til militærtjeneste inden for rammerne af Genèvekonventionens artikel 1, afsnit A, stk. 2, og/eller protokollen fra 1967 vedrørende flygtninges retsstilling« (herefter »UNHCR's retningslinjer nr. 10«) i affattelsen af 12.11.2014 er særligt relevante i den foreliggende sag. Selv om ingen af disse to dokumenter er retligt bindende, afspejler de ikke desto mindre gældende folkeretlige principper.

31 – Dom af 26.2.2015, Shepherd (C-472/13, EU:C:2015:117, præmis 26 og den deri nævnte retspraksis).

32 – Grundene i artikel 12, stk. 2, litra b) og c), er gengivet i Genèvekonventionens artikel 1, afsnit F, litra b) og c), og er derfor ikke relevante her (jf. fodnote 5).

32. Pagten for Den Internationale Militærdomstol [33] definerer »forbrydelse mod freden« som omfattende planlægning, forberedelse, iværksættelse eller gennemførelse af angrebskrig eller en krig i strid med internationale traktater og andre aftaler. En sådan forbrydelse kan på grund af selve sin karakter kun begås af personel, der indtager en højtstående og magtfuld position og repræsenterer en stat eller en statslignende enhed [34]. Det fremgår af forelæggelsesafgørelsen, at EZ er en ung mand, der undgik militærtjeneste i Syrien ved at flygte fra landet. Muligheden for, at han, hvis han var kommet i hæren (inden for to år), ville være blevet officer med en tilstrækkelig høj rang til at kunne begå en forbrydelse mod freden, kan man efter min opfattelse roligt udelukke.

33. Det fremgår imidlertid af redegørelsen for de faktiske omstændigheder og af den forelæggende rets oplysninger i forelæggelsesafgørelsen, at såfremt EZ var indtrådt i militærtjeneste, kunne han meget vel være blevet udsat for en risiko for at begå krigsforbrydelser og/eller forbrydelser mod menneskeheden [35]. En række internationale instrumenter definerer »krigsforbrydelser«. Sådanne forbrydelser omfatter alvorlige krænkelser af reglerne i den humanitære folkeret, der har til formål at beskytte personer, der ikke, eller ikke længere, deltager i fjendtligheder, og at begrænse de metoder og midler, der anvendes til krigsførelse. Betegnelsen krigsforbrydelser omfatter forsætlige drab og tortur af civile [36]. Forbrydelser mod menneskeheden omfatter handlinger, såsom folkedrab, mord, voldtægt og tortur, der er udført som led i et generelt eller systematisk angreb på en civilbefolkning [37].

34. Kvalifikationsdirektivets hovedformål, således som det fremgår af dets artikel 1, er at sikre, at medlemsstaterne anvender fælles kriterier til identifikation af personer, som reelt har behov for international beskyttelse i Unionen [38]. Dette direktivs kontekst er grundlæggende humanitær.

35. Det er også vigtigt at erindre om, at kvalifikationsdirektivet indfører harmoniserede minimumsstandarder for fastslåelse af flygtningestatus [39]. Derfor er det så meget desto vigtigere at sikre, at disse bestemmelser anvendes konsekvent og ensartet i alle medlemsstaterne.

36. Det er i lyset af disse betragtninger, at artikel 9, stk. 2, litra e), og artikel 9, stk. 3, samt artikel 10 skal fortolkes.

Det fjerde og det femte spørgsmål

37. Med det fjerde og det femte spørgsmål søger den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, hvorledes artikel 9, stk. 3, i kvalifikationsdirektivet skal fortolkes [40]. Den ønsker navnlig at vurdere, hvorledes denne bestemmelse skal sammenholdes med artikel 9, stk. 2, litra e), og artikel 10, stk. 1, litra e).

33 – Undertegnet i London den 8.8.1945.

34 – Jf. f.eks. punkt 11 i retningslinjerne vedrørende anvendelsen af udelukkelsesbestemmelserne: Genèvekonventionens artikel 1, afsnit F (herefter »UNHCR's retningslinjer om udelukkelsesbestemmelserne«).

35 – Jf. punkt 21-23 i nærværende forslag til afgørelse.

36 – Jf. mit forslag til afgørelse Shepherd (C-472/13, EU:C:2014:2360, punkt 41-43).

37 – Den forelæggende ret har i denne forbindelse henvist til flere rapporter og resolutioner. Blandt disse er De Forenede Nationers Menneskerettighedsråd, rapport fra den uafhængige internationale kommission om undersøgelse af Den Syriske Arabiske Republik A/HRC/39/65 af 9.8.2018, De Forenede Nationers Generalforsamlings resolution om »menneskerettighedssituationen i Den Syriske Arabiske Republik«, A/HRC/38/L20 af 2.7.2018 og De Forenede Nationers Menneskerettighedsråd, rapport fra den uafhængige internationale kommission om undersøgelse af »menneskerettighedskrænkelser og tilsidesættelse af den humanitære folkeret i Den Syriske Arabiske Republik fra den 21.7.2017 til den 28.2.2017«, A/HRC/34/CRP.3 af 10.3.2017.

38 – Jf. 12. betragtning til kvalifikationsdirektivet.

39 – Kvalifikationsdirektivets artikel 3.

40 – I artikel 9, stk. 3, henvises der til artikel 9, stk. 1, men – måske lidt underligt – nævner man ikke den (ikke-udtømmende) liste over specifikke former for »forfølgelse« i artikel 9, stk. 2. Jf. endvidere punkt 45 i nærværende forslag til afgørelse.

38. Med det fjerde spørgsmål ønsker den forelæggende ret oplyst, om kravet i artikel 9, stk. 3, om en »sammenhæng« med en grund til forfølgelse som omhandlet i artikel 10 også finder anvendelse, når »forfølgelse« består af retsforfølgelse eller straf for at nægte at gøre tjeneste i hæren under en konflikt, hvor militærtjeneste ville omfatte deltagelse i krigsforbrydelser og/eller forbrydelser mod menneskeheden [artikel 9, stk. 2, litra e)].

39. Bundesamt, Tyskland og Kommissionen er enige om, at der altid skal være en årsagssammenhæng mellem forfølgelsen og forfølgelsesgrundene. EZ har bestridt denne opfattelse.

40. Efter min opfattelse er den fortolkning af artikel 9, stk. 3, i kvalifikationsdirektivet, som Bundesamt, Tyskland og Kommissionen har anlagt, korrekt.

41. For det første er den modsatte fortolkning uforenelig med selve definitionen af en flygtning i kvalifikationsdirektivets artikel 2, litra d) (en person, der har en »velbegrundet frygt for forfølgelse« af mindst én af de fem grunde, der er opregnet i denne bestemmelse, og »som ikke kan eller, på grund af en sådan frygt, ikke vil påberåbe sig dette lands beskyttelse«) [41].

42. For det andet ville det være i strid med selve ordlyden i artikel 9, stk. 3, hvorefter der »*skal* […] *være* en sammenhæng« [42] mellem de grunde, der er nævnt i artikel 10, og forfølgelse som beskrevet i artikel 9, stk. 1, eller manglende beskyttelse mod en sådan forfølgelse [43].

43. I den foreliggende sag er det hensigtsmæssigt at se nærmere på artikel 9, som definerer de forhold, som gør det muligt at opfatte adfærd som forfølgelse [44].

44. Artikel 9, stk. 1, litra a), præciserer, at den pågældende adfærd skal være »tilstrækkelig alvorlig« på grund af sin karakter eller gentagne forekomst til at udgøre en »alvorlig krænkelse af de grundlæggende menneskerettigheder«, navnlig de ufravigelige rettigheder, der ikke kan fraviges i henhold til artikel 15, stk. 2, i EMRK. Artikel 9, stk. 1, litra b), bestemmer, at anvendelse af flere foranstaltninger, herunder krænkelser af menneskerettighederne, der er »tilstrækkelig alvorlige til at berøre et menneske på en tilsvarende måde« som omhandlet i artikel 9, stk. 1, litra a), ligeledes skal anses for forfølgelse. Al den påståede adfærd, der udgør forfølgelse, skal ligge inden for den afgrænsning, der er fastsat i artikel 9, stk. 1, for at en asylansøger kan være omfattet af kvalifikationsdirektivets anvendelsesområde.

45. Artikel 9, stk. 2, indeholder en uensartet liste over mulige former for forfølgelse. Denne liste omfatter udelukkende eksempler. De første fire punkter på listen beskriver de handlinger, som en aktør, der udsætter en person for forfølgelse eller alvorlig overlast, kan udøve. Det femte og det sjette punkt er baseret på en forudgående handling udført af eller status for en person, som derefter udsættes for den pågældende behandling. Eftersom listen i artikel 9, stk. 2, er vejledende (»[…] kan f.eks. tage form af: […]«), kan anden adfærd, som ikke er medtaget på listen, imidlertid også udgøre forfølgelse i henhold til artikel 9, stk. 1, litra a) [45]. Det ligger under alle omstændigheder fast, at adfærd af en *type* (eller *form*), som står opført på listen i artikel 9, stk. 2, ikke desto mindre skal have den *grad af alvor*, der angives i artikel 9, stk. 1, for at kunne *betegnes* som »forfølgelse«.

46. Artikel 9, stk. 3, henviser i denne forbindelse til artikel 9, stk. 1 (»forfølgelse i henhold til nærværende artikels stk. 1«), men henviser ikke til listen i artikel 9, stk. 2, med eksempler på sådan adfærd. Denne undladelse kan være en forglemmelse fra lovgivers side, eller den kan omvendt være bevidst. Der er intet i selve kvalifikationsdirektivet, der angiver grundene til denne undladelse. Det er

41 – Jf. punkt 28 i nærværende forslag til afgørelse.

42 – Min fremhævelse.

43 – Jf. endvidere punkt 45 i nærværende forslag til afgørelse.

44 – Dom af 5.9.2012, Y og Z (C-71/11 og C-99/11, EU:C:2012:518, præmis 53).

45 – Jf. punkt 44 i nærværende forslag til afgørelse.

muligt, at man ikke henviser til artikel 9, stk. 2, i artikel 9, stk. 3, alene fordi forfølgelse ikke defineres udtømmende i førstnævnte (dvs. funktionen af og formålet med artikel 9, stk. 1)[46]. Lovgiver kan have ment, at listen med eksempler i artikel 9, stk. 2, over, hvad der *kunne* udgøre en tilstrækkelig alvorlig adfærd i den forstand, hvori udtrykket er anvendt i artikel 9, stk. 1, implicit var omfattet af artikel 9, stk. 1.

47. Uanset hvad den korrekte forklaring er, forekommer det mig imidlertid ikke sandsynligt, at det for hver af de former for forfølgelse, der er opregnet i artikel 9, stk. 2, ikke er nødvendigt at påvise en årsagsforbindelse mellem forfølgelsen og grundene til forfølgelsen.

48. For det tredje ville en sådan fortolkning være i strid med ordlyden af Genèvekonventionens artikel 1, afsnit A, stk. 2, som omhandler en person, der har en velbegrundet frygt for forfølgelse »på grund af sin race, religion, nationalitet, sit tilhørsforhold til en særlig social gruppe eller politiske anskuelser«. Denne definition afspejles naturligt i kvalifikationsdirektivets artikel 2, litra d) (som jeg har anført i punkt 41 i nærværende forslag til afgørelse), der skal fortolkes i overensstemmelse med Genèvekonventionen[47]. Jeg bemærker ligeledes, at det fremgår af begrundelsen til kvalifikationsdirektivet, at lovgiver i omarbejdningen af dette direktiv har villet præcisere, hvad man betegner som »betingelse om årsagsforbindelse« i direktivets artikel 9, stk. 3[48].

49. For det fjerde har Domstolen konsekvent henvist til nødvendigheden af at påvise, at der er en årsagsforbindelse mellem frygten for forfølgelse og de grunde, der er nævnt i artikel 10, stk. 1. Domstolens afgørelser i sager vedrørende asylansøgninger på grund af religion eller seksuel orientering er eksempler, der umiddelbart kan anvendes analogt på den foreliggende sag[49].

50. For det femte ville det være i strid med kvalifikationsdirektivets formål at se bort fra nødvendigheden af at fastslå en årsagsforbindelse mellem grundene til forfølgelse og forfølgelse eller den manglende beskyttelse mod forfølgelsen[50].

51. Jeg konkluderer derfor, at kvalifikationsdirektivets artikel 9, stk. 3, skal fortolkes således, at der altid skal være en årsagsforbindelse mellem de grunde til forfølgelse, der er nævnt i direktivets artikel 10, stk. 1, og forfølgelsen, der er defineret i direktivets artikel 9, stk. 1, herunder i tilfælde, hvor en ansøger om international beskyttelse ønsker at påberåbe sig dette direktivs artikel 9, stk. 2, litra e).

52. Eftersom jeg foreslår, at det fjerde spørgsmål besvares bekræftende, skal det femte spørgsmål besvares. Med dette spørgsmål ønsker den forelæggende ret oplyst, om den årsagsforbindelse, der stilles krav om i kvalifikationsdirektivets artikel 9, stk. 3, automatisk foreligger i tilfælde, hvor en asylansøger ønsker at påberåbe sig kvalifikationsdirektivets artikel 9, stk. 2, litra e). Problemstillingen i dette spørgsmål vedrører vurderingen af sådanne anmodninger i henhold til artikel 4.

46 – Jf. punkt 45 i nærværende forslag til afgørelse.

47 – Jf. 24. betragtning til kvalifikationsdirektivet.

48 – Jf. Kommissionens forslag til Europa-Parlamentets og Rådets direktiv om fastsættelse af minimumsstandarder for anerkendelse af tredjelandsstatsborgere eller statsløse som berettigede til international beskyttelse, deres status og indholdet af en sådan beskyttelse, KOM(2009) 551 endelig af 21.10.2009, s. 7 og 8: »I mange tilfælde, hvor forfølgelsen kommer fra ikke-statslige aktører, såsom militstropper, klaner, forbryderorganisationer, lokale samfund eller familier, sker forfølgelsen ikke af grunde omfattet af Genèvekonventionen, men for eksempel i forbryderisk hensigt eller med et privat hævnmotiv. I sådanne tilfælde sker det imidlertid tit, at staten ikke er i stand til eller ikke er villig til at yde den pågældende person beskyttelse af grunde, der vedrører Genèvekonventionen (for eksempel religion, køn, etnisk oprindelse osv.). For at dække eventuelle mangler i beskyttelsen bestemmes det udtrykkeligt i forslaget, at kravet om en forbindelse mellem forfølgelsen og grundene til forfølgelse også er opfyldt, når der er en forbindelse mellem forfølgelsen og den manglende beskyttelse mod forfølgelsen.« Fremhævelse som i den oprindelige tekst.

49 – Dom af 5.9.2012, Y og Z (C-71/11 og C-99/11, EU:C:2012:518, præmis 55), om religion, og af 2.12.2014, A m.fl. (C-148/13 – C-150/13, EU:C:2014:2406, præmis 60), om seksuel orientering.

50 – Jf. 29. betragtning til kvalifikationsdirektivet, hvori det understreges, at en sådan årsagsforbindelse er »[e]n af betingelserne for at kunne opnå flygtningestatus, jf. artikel 1, afsnit A, i Genèvekonventionen«.

53. EZ har gjort gældende, at når en ansøger påberåber sig modstand mod aftjening af værnepligt af samvittighedsgrunde, må det antages, at han i kraft af denne modstand giver udtryk for en politisk overbevisning, og at han vil blive udsat for forfølgelse i sit hjemland som følge af, at man idømmes en straf for unddragelse af værnepligt.

54. Bundesamt har gjort gældende, at det ikke kan antages, at alle personer, der nægter at gøre militærtjeneste, kan påberåbe sig kvalifikationsdirektivets artikel 10, stk. 1, litra e). For at godtgøre, at der foreligger den nødvendige årsagsforbindelse, skal det være klart for den syriske stat, at den pågældende har unddraget sig militærtjeneste af samvittighedsgrunde, og dette skal ske ved en ekstern tilkendegivelse af disse synspunkter.

55. Ifølge Tyskland følger det ikke heraf, at der foreligger en årsagsforbindelse i alle de tilfælde, hvor ansøgerne påberåber sig kvalifikationsdirektivets artikel 9, stk. 2, litra e). Ansøgerne skal godtgøre grundene til forfølgelse, og de kompetente nationale myndigheder skal være i stand til at kontrollere deres redegørelse. Denne kontrolproces kan omfatte henvisninger til eksterne kilder, hvor ansøgeren har givet sine politiske anskuelser til kende, f.eks. ved at skrive opslag på offentlige platforme via internettet.

56. Kommissionen er af den opfattelse, at det siger sig selv, at ansøgninger om international beskyttelse kræver en individuel behandling i hvert enkelt tilfælde. Alle de faktiske omstændigheder skal vurderes i henhold til kvalifikationsdirektivets artikel 4. At nægte at gøre militærtjeneste for at undgå risikoen for deltagelse i krigsforbrydelser kan forstås som udtryk for en politisk anskuelse som omhandlet i kvalifikationsdirektivets artikel 10, stk. 1, litra e).

57. Domstolen råder ikke over nogen oplysninger om, hvilke af de fem årsager til forfølgelse, der er opregnet i kvalifikationsdirektivets artikel 10, stk. 1, EZ har påberåbt sig. Det fremgår af forelæggelsesafgørelsen, at EZ har gjort gældende, »at han, uanset individuelle grunde, allerede på grund af sin flugt fra Syrien og ansøgningen om asyl i Tyskland risikerer at blive forfulgt«. Den forelæggende ret tager udgangspunkt i den forudsætning, at artikel 10, stk. 1, litra e) (politisk anskuelse), udgør den relevante årsag til forfølgelse for så vidt angår EZ. Selv om denne antagelse kan være korrekt, følger det ikke nødvendigvis heraf, at der er tale om den eneste grund, der kan gøre sig gældende [51].

58. I overensstemmelse med definitionen af begrebet »flygtning« i kvalifikationsdirektivets artikel 2, litra d), skal de kompetente myndigheder sikre sig, at ansøgeren er udsat for forfølgelse eller risiko for forfølgelse. Artikel 9, sammenholdt med artikel 10, betyder, at begrebet forfølgelse omfatter både »forfølgelse« og »grundene til forfølgelse« [52].

59. Når en ansøger om international beskyttelse påberåber sig artikel 9, stk. 2, litra e), som »forfølgelse« og er i stand til at godtgøre, at vedkommende opfylder de to kumulative betingelser i denne bestemmelse (nemlig at han risikerer at blive retsforfulgt eller straffet for at nægte at gøre militærtjeneste, og at hans opgaver, hvis han skulle gøre tjeneste i de væbnede styrker, sandsynligvis vil omfatte handlinger, der er omfattet af anvendelsesområdet for artikel 12, stk. 2) [53], er det da også nødvendigt at bevise, at vedkommende har en politisk anskuelse, for at godtgøre en »årsag til forfølgelse« som omhandlet i artikel 10, stk. 1, litra e)?

51 – Jf. endvidere punkt 83 i nærværende forslag til afgørelse.

52 – Jf. forslag til afgørelse Y og Z (C-71/11 og C-99/11, EU:C:2012:224, punkt 21 og 22) fremsat af min afdøde ven og højt værdsatte kollega generaladvokat Bot.

53 – Jf. punkt 31-33 i nærværende forslag til afgørelse.

60. Den forelæggende rets femte spørgsmål synes at være begrundet i den omstændighed, at ansøgeren, når betingelserne i artikel 9, stk. 2, litra e), er opfyldt, allerede har godtgjort de nødvendige elementer vedrørende begrebet politisk anskuelse. Dette har han gjort, fordi han modsætter sig sit hjemlands ideologi for at føre en krig på en måde, som omfatter begåelse af krigsforbrydelser og/eller overtrædelser af den humanitære folkeret.

61. Det forekommer mig i lyset af kvalifikationsdirektivets opbygning, at der ikke er mulighed for nogen automatik ved vurderingen af en ansøgning om tildeling af flygtningestatus. I tilfælde, hvor en ansøger ønsker at påberåbe sig artikel 9, stk. 2, litra e), som »forfølgelse«, skal de kompetente myndigheder således stadig foretage en vurdering i henhold til artikel 10, stk. 1, for at fastslå grundene til forfølgelse.

62. Artikel 10, stk. 1, litra e), præciserer, at »begrebet politisk anskuelse« navnlig omfatter det forhold, at en person har en bestemt mening, overbevisning eller tro med hensyn til anliggender, der vedrører de i artikel 6 definerede aktører, der kan stå bag forfølgelse, og deres politik eller metoder, *uanset om ansøgeren har handlet i overensstemmelse med denne mening, overbevisning eller tro*.

63. Det er en bred definition. Den kan omfatte såvel en person, der har politiske anskuelser, som blot er forskellige fra anskuelserne hos regeringen i hans hjemland, og personer, der allerede er identificeret som politiske modstandere (eller modstandere af staten), og som frygter at miste deres frihed eller endda livet i deres hjemland.

64. Endvidere fremhæves det i den afsluttende sætning i artikel 10, stk. 1, litra e), »uanset om ansøgeren har handlet i overensstemmelse med denne mening, overbevisning eller tro«, at den pågældende *ikke* skal bevise, at han har givet udtryk for sin opfattelse udadtil, hverken før han forlader hjemlandet eller senere i det land, hvor han ansøger om asyl. Der er åbenbare grunde til, at det må forholde sig sådan. Under et totalitært styre kan en person, der er modig eller ligefrem nok til at sige sin mening, blive arresteret, inden han kan flygte ud af landet og ansøge om asyl andetsteds.

65. Jeg afviser således Bundesamts og den tyske regerings anbringender, for så vidt som de gør gældende, at ansøgeren skal have tilkendegivet sin politiske anskuelse udadtil for at kunne påberåbe sig artikel 10, stk. 1, litra e). Dette anbringende er uforeneligt med ordlyden af kvalifikationsdirektivet og er i strid med de detaljerede forpligtelser til vurdering, der er fastsat i direktivets artikel 4[54].

66. Artikel 10, stk. 2, præciserer, at »[v]ed vurdering af, om en ansøger har en velbegrundet frygt for forfølgelse, *er det irrelevant*, om ansøgeren faktisk *har* de […] politiske karakteristiske træk, der fører til forfølgelse, hvis et sådant karakteristisk træk *tillægges* den pågældende af den aktør, der står bag forfølgelsen« (min fremhævelse). De kompetente myndigheder, der behandler en asylansøgning, skal således fastslå, *enten* at den pågældende faktisk er af den pågældende politiske anskuelse, *eller* at det *med rimelighed kan forventes*, at den aktør, der står bag forfølgelsen (i det foreliggende tilfælde den syriske stat), vil tillægge vedkommende en sådan anskuelse[55].

54 – Jf. ligeledes analogt dom af 25.1.2018, F (C-473/16, EU:C:2018:36, præmis 31 og 32).

55 – Jf. UNHCR's retningslinjer nr. 10, punkt 51.

67. Hvis der ikke er velbegrundet frygt for forfølgelse, er en person ikke omfattet af begrebet »flygtning«[56]. En abstrakt frygt for retsforfølgning og straf for unddragelse af værnepligt udgør således ikke en velbegrundet frygt for forfølgelse i kvalifikationsdirektivets forstand. På samme måde er en person, hvis modstand mod at gøre militærtjeneste bunder i opportunisme (»jeg ønsker at komme videre i min karriere og ikke spilde tid på militærtjeneste«) eller et ønske om at undgå strabadserne og de potentielle risici ved militærtjeneste, ikke omfattet af direktivets anvendelsesområde[57].

68. Den krævede konstatering kan først foretages efter en grundig vurdering i overensstemmelse med kvalifikationsdirektivets artikel 4.

69. Jeg bemærker her, at der i folkeretten anerkendes en ret til nægtelse af samvittighedsgrunde, selv om der ikke findes nogen udtømmende definition af en sådan rettighed[58]. Betydningen af retten til at tænke frit samt tros- og religionsfrihed er ligeledes blevet fremhævet af Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol (herefter »Domstolen i Strasbourg«). Den betragtes som en af grundpillerne i et demokratisk samfund[59]. Beskyttelsen i henhold til EMRK's artikel 9 (som afspejles i chartrets artikel 10) går langt videre end udtryk for religiøs overbevisning. Den finder anvendelse på alle personlige, politiske, filosofiske og moralske anskuelser. Domstolen i Strasbourg har fastslået, at nægtelse af militærtjeneste kan udgøre en overbevisning af tilstrækkelig styrke, alvorlighed, sammenhæng og vigtighed til at være beskyttet af EMRK's artikel 9, stk. 1[60]. Domstolen i Strasbourg har ligeledes udtalt, at det er berettiget for de kompetente nationale myndigheder at udspørge den pågældende med henblik på at vurdere, hvor alvorlig dennes overbevisning er, og at modvirke forsøg på at misbruge de garantier, der er fastsat i EMRK's artikel 9[61]. I henhold til chartrets artikel 52, stk. 3, anses de rettigheder, der svarer til dem, der fremgår af EMRK's artikel 9, og som er fastsat i chartrets artikel 10, stk. 1, for at omfatte nægtelse af militærtjeneste af samvittighedsgrunde.

70. Inden for rammerne af kvalifikationsdirektivet kan medlemsstaterne i henhold til direktivets artikel 4, stk. 1, pålægge ansøgerne »hurtigst muligt at forelægge alle de elementer, der er nødvendige for at underbygge ansøgningen om international beskyttelse«. Denne bestemmelse pålægger imidlertid ligeledes medlemsstaterne en positiv forpligtelse til at samarbejde med ansøgeren med henblik på at vurdere de relevante elementer i ansøgningen. Vurderingen skal foretages individuelt og skal tage hensyn til ansøgerens individuelle situation og personlige forhold. I denne henseende anerkendes det i kvalifikationsdirektivets artikel 4, stk. 5, at ansøgeren ikke altid kan underbygge sin ansøgning med dokumentation eller andre beviser. Når de kumulative betingelser i denne bestemmelse er opfyldt, er sådanne beviser ikke påkrævet[62].

56 – Jf. håndbogen, punkt 80-83. Jf. ligeledes bemærkningen til kvalifikationsdirektivets artikel 12, litra e), nu artikel 10, stk. 1, litra e), i begrundelsen til Kommissionens forslag til direktiv 2004/83, den første udgave af kvalifikationsdirektivet (Forslag til Rådets direktiv om fastsættelse af minimumsstandarder for anerkendelse af tredjelandsstatsborgere og statsløse som flygtninge, eller som personer, der af anden grund behøver international beskyttelse, KOM(2001) 510 endelig).

57 – Jf. håndbogen, punkt 167 og 168.

58 – Såvel artikel 18 i verdenserklæringen om menneskerettigheder som artikel 18 i den internationale konvention om borgerlige og politiske rettigheder præciserer således, at enhver har ret til tanke-, tros- og religionsfrihed (disse bestemmelser nævnes i henholdsvis punkt 8 og 9 i UNHCR's retningslinjer nr. 10). I disse retningslinjers punkt 3 defineres samvittighedsindvending som en indsigelse mod militærtjeneste, der følger af principper og hensyn til samvittighedsgrunde, herunder en dyb overbevisning, der skyldes religiøse, moralske, etiske, humanitære eller lignende motiver.

59 – Dom af 26.4.2016, Izzettin Doğan m.fl. mod Tyrkiet (CE:ECHR:2016:0426JUD006264910, (GC), § 109). Om det bredere anvendelsesområde for EMRK's artikel 9 jf. ligeledes en ældre, men velkendt afgørelse, Den Europæiske Menneskerettighedskommissions rapport af 12.10.1978, DR 19, Arrowsmith mod Det Forenede Kongerige, nr. 7050/75 om beskyttelse af både religiøse og ikke-religiøse meningstilkendegivelser og overbevisninger, herunder sammenhængende og oprigtige filosofiske overbevisninger såsom pacifisme.

60 – Dom af 7.7.2011, Bayatyan mod Armenien (CE:ECHR:2011:0707JUD002345903 (GC), § 110 og den deri nævnte retspraksis).

61 – Dom af 15.9.2016, Papavasilakis mod Grækenland (CE:ECHR:2016:0915JUD006689914, § 54).

62 – Jf. punkt 9 og fodnote 19 i nærværende forslag til afgørelse; jf. ligeledes dom af 2.12.2014, A m.fl. (C-148/13 – C-150/13, EU:C:2014:2406, præmis 50, 51 og 58).

71. Det fremgår af fast retspraksis, at ansøgerens erklæring kun udgør udgangspunktet for de kompetente myndigheders vurdering [63]. Formålet med en sådan vurdering er at sikre, at målene for det fælles europæiske asylsystem, dvs. at begrænse flygtningestatus til enkeltpersoner, der risikerer alvorlig nægtelse eller en systematisk krænkelse af deres mest grundlæggende rettigheder, og hvis liv er blevet utåleligt i hjemlandet [64]. Omstændighederne i hovedsagen adskiller sig fra omstændighederne i Shepherd-sagen [65] (som vedrørte en tjenestegørende soldat og ikke en person, der flygtede for at undgå militærtjeneste). Denne sag udgør imidlertid et nyttigt udgangspunkt. Domstolen forklarede heri, at en persons egenskab som militært personel er en nødvendig, men ikke en tilstrækkelig betingelse til at udløse artikel 9, stk. 2, litra e), i kvalifikationsdirektivet. Denne bestemmelse omhandler nemlig udelukkende en konfliktsituation, hvor »det er militærtjenesten selv, som giver anledning til krigsforbrydelser« (den pågældende skal ikke godtgøre, at han ledes til selv at begå sådanne forbrydelser). Tværtimod har »EU-lovgiver […] haft til hensigt, at der objektivt tages hensyn til den generelle kontekst, som udførelsen af denne tjeneste indgår i«. Beskyttelsen kan nemlig kun udvides til andre personer, som i udøvelsen af deres funktion på en »tilstrækkelig direkte måde og med rimelig sandsynlighed« kunne ledes til at deltage i sådanne handlinger. Idet artikel 9, stk. 2, litra e), har til formål at beskytte den ansøger, der modsætter sig militærtjeneste, fordi han ikke vil løbe en risiko for i fremtiden at begå handlinger af den art, der er omhandlet i artikel 12, stk. 2, kan den pågældende dog »derfor kun påberåbe sig sandsynligheden for, at disse handlinger indtræffer«. De nationale myndigheders vurdering i henhold til nævnte artikel 4, stk. 3, kan kun foretages på grundlag af »*en samling af indicier, der under hensyn til samtlige omstændigheder i sagen kan godtgøre, at situationen for denne tjeneste gør det sandsynligt, at sådanne handlinger vil finde sted*« (min fremhævelse) [66].

72. De relevante procedureregler for denne vurderings forløb findes i proceduredirektivet og ikke i kvalifikationsdirektivet [67]. Det forekommer mig, at i det tilfælde, hvor en ansøger påberåber sig artikel 9, stk. 2, litra e), vil der uvægerlig være en væsentlig overlapning mellem vurderingen af, om der foreligger »forfølgelse« som omhandlet i denne bestemmelse, og vurderingen af, om ansøgeren har henvist til en »grund til forfølgelse« som omhandlet i artikel 10. Det ville på én gang være kunstigt og overdrevet kompliceret at kræve, at en ansøger skulle godtgøre de forhold, der blev fremhævet i Shepherd-dommen [68], med henblik på at godtgøre, at betingelserne i artikel 9, stk. 2, litra e), var opfyldt, og så derefter at skulle bevise disse faktiske omstændigheder på ny for at godtgøre, at regeringen i hans hjemland har en ideologi, der støtter, at landets hær begår krigsforbrydelser, som han sandsynligvis vil være modstander af.

73. Hvad angår grundene til forfølgelse som omhandlet i nævnte artikel 10, stk. 1, præciseres det ikke i forelæggelsesafgørelsen, om EZ hævder, at han nægter at gøre militærtjeneste af samvittighedsgrunde, fordi han er pacifist og modsætter sig *enhver* anvendelse af militærmagt, eller om grundene til hans modstand er mere afgrænsede. Disse grunde kan sandsynligvis omfatte den omstændighed, at krigen i Syrien er en borgerkrig, og at de metoder, der anvendes af den syriske stat inden for rammerne af denne krig, indebærer begåelse af krigsforbrydelser og er i strid med den humanitære folkeret [69]. De kompetente myndigheder har ret til at undersøge karakteren af hans nægtelse.

74. Ved denne vurdering kan de kompetente myndigheder tage hensyn til følgende forhold.

63 – Dom af 25.1.2018, F (C-473/16, EU:C:2018:36, præmis 28).

64 – Jf. f.eks. (vedrørende den religiøse overbevisning) generaladvokat Bots forslag til afgørelse Y og Z (C-71/11 og C-99/11, EU:C:2012:224, punkt 28).

65 – Dom af 26.2.2015 (C-472/13, EU:C:2015:117).

66 – Dom af 26.2.2015, Shepherd (C-472/13, EU:C:2015:117, præmis 34-40).

67 – Jf. punkt 15 i nærværende forslag til afgørelse og dom af 2.12.2014, A m.fl. (C-148/13 – C-150/13, EU:C:2014:2406, præmis 47 og den deri nævnte retspraksis).

68 – Dom af 26.2.2015 (C-472/13, EU:C:2015:117).

69 – Jf. f.eks. »Conscientious Objection to Military Service«, rapport udarbejdet i henhold til resolution 14 (XXXIV) og 1982/30 fra FN's Underkommission til Forebyggelse af Diskriminering og Beskyttelse af Mindretal af A. Eide og C. Mubanga-Chipoya, punkt 33 (herefter »rapporten: Samvittighedsindvending mod militærtjeneste«).

75. Nægtelse af militærtjeneste indebærer nødvendigvis en vis værdikonflikt mellem myndighederne og den, der modsætter sig militærtjeneste. Det at have en holdning eller anskuelse eller tro, der strider mod den syriske stats aktiviteter, kan svare til at have en politisk anskuelse som omhandlet i kvalifikationsdirektivets artikel 10, stk. 1, litra e).

76. Hvis det fastslås, at ansøgeren nægter at gøre militærtjeneste af samvittighedsgrunde, er det følgende trin i vurderingen, om der foreligger objektive og subjektive elementer, som tyder på, at ansøgeren har en velbegrundet frygt for forfølgelse på grund af sine politiske anskuelser eller holdninger.

77. Hvad angår de objektive elementer, når militært personel rekrutteres gennem værnepligt, er dette et objektivt element, hvilket tyder på, at en borger, der nægter at gøre tvungen militærtjeneste, sandsynligvis vil komme i konflikt med de statslige myndigheder i sit hjemland.

78. Hvis ansøgerens hjemland aktivt fører krig, og der – som i det foreliggende tilfælde – foreligger beviser for, at krigen føres i strid med den humanitære folkeret og indebærer systematiske og gentagne krigsforbrydelser, som er dokumenteret af velkendte kilder, er der tale om vægtige, objektive oplysninger, der kan underbygge en ansøgning om flygtningestatus i henhold til artikel 10, stk. 1, litra e)[70].

79. Der skal tages hensyn til spørgsmålet om, hvorvidt den pågældende har en reel og holdbar mulighed for at udføre andre opgaver med henblik på at aftjene sin værnepligt. Den omstændighed, at der ikke findes nogen procedure for tildeling af status som eller anerkendelse som militærnægter af samvittighedsgrunde i hjemlandet, er ligeledes et relevant forhold. Når den nationale lovgivning og/eller praksis i hjemlandet ikke indeholder et lovligt middel til at modsætte sig militærtjeneste, er det fuldt ud muligt, at staten opfatter nægtelse af militærtjeneste som udtryk for en politisk holdning[71].

80. Arten og alvoren af de sanktioner og den behandling, som personer, der nægter at gøre militærtjeneste i Syrien, udsættes for, er relevante betragtninger, og det samme gælder spørgsmålet om, hvorvidt straffen for at unddrage sig militærtjeneste er uforholdsmæssig eller streng[72].

81. I forbindelse med deres vurdering skal de nationale myndigheder ligeledes tage hensyn til, at lovgivningen om værnepligt normalt finder anvendelse på forholdsvis unge voksne. Det er muligt, at en sådan asylansøger fremsætter et mindre avanceret ræsonnement end det, der kunne forventes af en ældre person i sådanne tilfælde[73].

82. Henset til den omfattende dokumentation af ordningen for værnepligt og den strenge behandling af personer, der unddrager sig militærtjeneste i Syrien, ville det være helt urimeligt at forvente af ansøgerne, at de fremlagde bevis for, at de havde underrettet de syriske militære myndigheder om deres modstand mod at gøre militærtjeneste, *inden* de flygtede fra Syrien[74]. Jeg kan heller ikke se nogen god begrundelse for at kræve af asylansøgerne, at de skal fremlægge bevis for, at de har slået meddelelser op på sociale medier, hvor de offentligt fordømmer krigsførelsen i Syrien (formodentlig, når de er i sikkerhed uden for landet). Et sådant krav ville føre til en meget kunstig anvendelse af direktivet[75].

70 – Jf. UNHCR's retningslinjer nr. 10, punkt 44.

71 – Jf. fodnote 25 og UNHCR's retningslinjer nr. 10, punkt 52.

72 – Jf. De Forenede Nationers håndbog, punkt 169.

73 – Rapporten: Samvittighedsindvending mod militærtjeneste, punkt 91.

74 – Jf. punkt 22 i nærværende forslag til afgørelse.

75 – Jf. punkt 65 ovenfor.

83. Det skal for fuldstændighedens skyld tilføjes, at EZ kunne ønske at påberåbe sig andre grunde, der er opregnet i artikel 10, stk. 1, såsom tilhørsforhold til en bestemt social gruppe [artikel 10, stk. 1, litra d)][76] eller religiøs overbevisning [artikel 10, stk. 1, litra b)]. Uanset hvilken eller hvilke årsager til forfølgelse han ønsker at påberåbe sig, er de kompetente myndigheder forpligtet til at foretage en vurdering i overensstemmelse med kvalifikationsdirektivets artikel 4[77].

84. Hvad med EZ' situation i hovedsagen?

85. I henhold til kvalifikationsdirektivets artikel 13 skal EZ tildeles flygtningestatus, hvis han opfylder betingelserne for at blive anerkendt som flygtning som omhandlet i dette direktivs kapitel II og III. Det tilkommer naturligvis de kompetente nationale myndigheder at foretage denne vurdering under de nationale retters kontrol. Jeg finder det hensigtsmæssigt at fremhæve følgende forhold.

86. EZ var 25 år, da han afsluttede sin universitetsuddannelse. På dette tidspunkt var hans aftjening af værnepligten stadig udsat. Han var 26 år ved sin ankomst til Tyskland og 27 år på det tidspunkt, hvor han indgav sin asylansøgning. EZ tilhører den gruppe, som i henhold til syrisk lovgivning skal gøre militærtjeneste, og syrisk lov anerkender ikke ret til nægtelse af militærtjeneste af samvittighedsgrunde[78]. Der er intet bevis for, at de militære myndigheder er ophørt med at rekruttere personel. Der synes ikke at være noget troværdigt alternativ til militærtjeneste for personer, der nægter at gøre militærtjeneste i hæren. Det er veldokumenteret, at personer, der nægter at gøre militærtjeneste, er underlagt strenge straffe. Når den forelæggende ret i sin forelæggelsesafgørelse anfører, at begåelse af krigsforbrydelser som omhandlet i dette direktivs artikel 12, stk. 2, er udbredt i den syriske borgerkrig, og at der er mange dokumenterede overtrædelser af den humanitære folkeret, gentager den konklusionerne fra adskillige internationale instanser. Alle disse forhold er objektive elementer, der gør det muligt at konkludere, at det er sandsynligt, at en person som EZ kan have en politisk anskuelse som militærnægter af samvittighedsgrunde i den forstand, hvori udtrykket er anvendt i kvalifikationsdirektivets artikel 10, stk. 1, litra e).

87. I henhold til kvalifikationsdirektivet skal de kompetente myndigheder efterprøve, om EZ' redegørelse for grundene til forfølgelse er troværdig. Anser de ham for at være ærlig? Er hans fortælling plausibel?

88. I denne henseende kan det være relevant, at da EZ flygtede fra Syrien, stod han umiddelbart foran at blive indkaldt (tre måneder før udsættelsen udløb). På dette tidspunkt var det derfor højst sandsynligt, at han ville blive involveret i borgerkrigen, hvis han blev værnepligtig soldat. Det er åbenbart, at disse forhold er relevante for enhver vurdering i henhold til kvalifikationsdirektivet.

89. Sammenfattende er jeg af den opfattelse, at når en asylansøger søger at påberåbe sig artikel 9, stk. 2, litra e), i kvalifikationsdirektivet som forfølgelse, indebærer påberåbelsen af denne bestemmelse ikke automatisk, at den pågældende har en velbegrundet frygt for forfølgelse som følge af den omstændighed, at vedkommende har en politisk anskuelse som omhandlet i direktivets artikel 10, stk. 1, litra e). Det tilkommer de kompetente nationale myndigheder, der handler under domstolskontrol, at fastslå, hvorvidt der foreligger en årsagsforbindelse som omhandlet i dette direktiv. I forbindelse med denne vurdering kan følgende elementer være relevante: hvorvidt ansøgerens hjemland fører krig, arten og metoderne, som de militære myndigheder anvender i en sådan krig, adgang til landerapporter, der dokumenterer forhold som f.eks., hvorvidt rekruttering til militærtjeneste er baseret på værnepligt, hvorvidt en status som militærnægter af samvittighedsgrunde

76 – Det fremgår af de faktiske omstændigheder, der er redegjort for i Domstolens dom af 26.2.2015, Shepherd (C-472/13, EU:C:2015:117), at Andre Lawrence Shepherd i sin ansøgning om flygtningestatus påberåbte sig sit tilhørsforhold til en social gruppe [artikel 10, stk. 1, litra d), i kvalifikationsdirektivet].

77 – Punkt 66 i FN's håndbog.

78 – Jf. punkt 22 i nærværende forslag til afgørelse.

anerkendes i henhold til national ret, og i bekræftende fald proceduren for fastslåelse af denne status, behandlingen af personer, der er omfattet af værnepligt, og som nægter at gøre militærtjeneste, hvorvidt der findes alternativer til militærtjeneste, og ansøgerens personlige forhold, herunder hans alder.

Forslag til afgørelse

90. På baggrund af ovenstående betragtninger foreslår jeg Domstolen at besvare det fjerde og det femte spørgsmål, som Verwaltungsgericht Hannover (forvaltningsdomstolen i Hannover, Tyskland) har forelagt, således:

»– Artikel 9, stk. 3, i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2011/95/EU om fastsættelse af standarder for anerkendelse af tredjelandsstatsborgere eller statsløse som personer med international beskyttelse, for en ensartet status for flygtninge eller for personer, der er berettiget til subsidiær beskyttelse, og for indholdet af en sådan beskyttelse skal fortolkes således, at der altid skal være en årsagsforbindelse mellem de grunde til forfølgelse, der er omhandlet i artikel 10, stk. 1, og den forfølgelse, der er defineret i artikel 9, stk. 1, herunder i tilfælde, hvor en ansøger om international beskyttelse ønsker at påberåbe sig dette direktivs artikel 9, stk. 2, litra e).

– Når en asylansøger ønsker at påberåbe sig artikel 9, stk. 2, litra e), i direktiv 2011/95/EU som forfølgelse, indebærer påberåbelsen af denne bestemmelse ikke automatisk, at den pågældende har en velbegrundet frygt for forfølgelse, fordi han har en politisk anskuelse som omhandlet i dette direktivs artikel 10, stk. 1, litra e). Det tilkommer de kompetente nationale myndigheder, der handler under domstolskontrol, at fastslå, hvorvidt der foreligger en årsagsforbindelse som omhandlet i dette direktiv. I forbindelse med denne vurdering kan følgende elementer være relevante: hvorvidt ansøgerens hjemland fører krig, arten og metoderne, som de militære myndigheder anvender i en sådan krig, adgang til landerapporter, der dokumenterer forhold som f.eks., hvorvidt rekruttering til militærtjeneste er baseret på værnepligt, hvorvidt en status som militærnægter af samvittighedsgrunde anerkendes i henhold til national ret, og i bekræftende fald proceduren for fastslåelse af denne status, behandlingen af personer, der er omfattet af værnepligt, og som nægter at gøre militærtjeneste, hvorvidt der findes alternativer til militærtjeneste, og ansøgerens personlige forhold, herunder hans alder.«

i — Der er foretaget rettelse i stikordene efter den oprindelige offentliggørelse af teksten.